

M U Z E U L M E M O R I A L „ I O N J A L E A ”

Petre OPREA

La Constanța, într-un perimetru extrem de restrâns, în imediata apropiere a mării, în dreptul clădirii Cazinoului și a digului de pe care poți privi panoramic desfășurarea febrilă a activității unui mare port, sint concentrate, cum rar se poate întîlni în alte orașe ale țării, sau de peste hotare, toate muzeele orașului : Muzeul edificiului roman cu mozaic, Muzeul de arheologie, Muzeul de artă și, cel mai recent deschis, Muzeul memorial „Ion Jalea”, inaugurat la 23 August 1968.

Ion Jalea, *Cap de fată*

Acesta din urmă, al doilea pe țară prin profilul său — primul este Muzeul memorial „C. Medrea” din București, înființat în 1948 * — se înscrie printre foarte puținele instituții muzeale din lume dedicate exclusiv sculpturii.

Muzeul este instalat în str. Muzeelor nr. 26, într-o vilă spațioasă, avînd o frumoasă perspectivă către mare și cuprinde, în cele cinci încăperi de la parter și tot atîtea la etaj, 118 sculpturi donate orașului de către artistul poporului Ion Jalea. Astfel, sint reunite și prezentate cea mai mare parte a sculpturilor maestrului realizate de-a lungul a peste 50 de ani de activitate, nelipsind nici una dintre lucrările cele mai reprezentative pentru fiecare perioadă de creație. În majoritatea cazurilor sint expuse operele originale în gips, bronz și piatră sau, ca în cazul binecunoscutei sculpturi *Arcaș odihnindu-se*, este prezentat un gips turnat recent după lucrarea în bronz aflată într-o colecție publică. Privindu-le, aflăm totodată multitudinea genurilor abordate de artist — statuara de mici dimensiuni, sculptura de postament, portretul, compoziția, nudul și portretul compozițional, compoziția istorică — realizate în cele mai variate tehnici (plat-relief, basorelief, altorelief, rondosse) și materiale (pămînt, gips, bronz, marmură, piatră artificială).

Spațiul impropriu pentru sculptură oferit de clădire, deși bine și judicios folosit și exploatat muzeografic pentru a prezenta armonioase ansambluri de sculpturi, a determinat ca expunerea să nu poată fi cu rigurozitate organizată pentru a răspunde exigențelor criteriului cronologic sau tematic. O singură sală de la etaj, unde sint expuse basoreliefurile, constituie o excelentă prezentare a unei teme.

În consecință, vizitatorul neavizat are legiti-ma dorință să poată consulta un catalog (este în curs de tipărire) în care, prin existența unei cronologii a sculpturilor (actualmente etichetele lucrărilor nu au și data realizării lor), ar putea să urmărească evoluția creației artistului de-a lungul anilor. Acum această lacună este suplinită de ghidaj.

*Petre Oprea, *Muzeul Cornel Medrea*. „Arta plastică”, nr. 8, 1968.

Ion Jalea, *Împărat și proletar*.

Dintre lucrările mai importante din anii debutului sculptorului Jalea cităm grupul statuar *Căderea îngerilor*, realizat în 1915 sub influența rodiniană.

Tot din această perioadă datează una din variantele la lucrarea *Lucifer*, o temă care l-a preocupat mulți ani pe artist.

Perioada următoare din creația artistului, cea din timpul studiilor la Paris (1919—1922) este reprezentată prin mai multe sculpturi, dintre care se remarcă compoziția statuară *Hercule doborând centaurul* și macheta *Monumentului soldaților francezi căzuți în România*, dezvelit în grădina Cișmigiu din București în 1922. Prima lucrare precizează preocupările viitoare ale artistului îndreptate spre redarea volumelor masive și abordarea scenelor mitologice; a doua prezintă un stadiu, demn de semnalat, din elaborarea îndelungată a monumentului.

Din perioada cea mai fructuoasă — 1926-1944 — se desprinde îndeosebi *Arcaș odihnindu-se*, una din cele mai reprezentative opere din creația lui Jalea, care l-a consacrat de atunci printre artiștii de frunte ai țării noastre. În această lucrare, artistul a concretizat chintesența preocupărilor sale din acea vreme și de mai târziu, ce constă, așa cum el afirma la acea dată în presă, în redarea monumentalului, „*printr-o tehnică fermă, tare, esențială*” **.

Dintre celelalte sculpturi remarcabile din această perioadă mai cităm din expoziție: *Victorie — căutare în antic*, *Avânt*, *Monumentul infanteriei* (machetă), *Centaur*, *Căderea îngerilor*, *Caii soarelui*, *Icar*, basoreliefurile cu figurele domnitorilor *Dragoș* și *Basarab* și *cei patru evangheliști* și sculpturile monumentale a doi apostoli.

Perioada de după 23 August 1944 este extrem de bine reprezentată în muzeu prin mai toate operele realizate de sculptor în această vreme.

Revedem numeroase portrete cunoscute: *George Enescu*, *Mihail Eminescu*, acad. *Ștefan Nicolau*, basoreliefurile *Împărat și proletar* și *Învățătura lui Lenin*, lucrările inspirate din viața satului, *Țarancă cu dovleci*, *Țarancă* ș.a. care i-au adus numeroase titluri și distincții acordate de regimul nostru democrat-popular.

Credem că puternica impresie lăsată vizitatorilor de bogata și valoroasa operă a sculptorului Jalea poate fi amplificată, luându-se în viitor unele măsuri pentru a îndepărta impresia de aglomerare a muzeului.

Cîteva din lucrările mai mari, realizate în materiale rezistente, ar putea fi plasate în curtea spațioasă a muzeului (aflată la intersecția a două străzi) ceea ce ar crea nu numai un mediu ambient propice, dar ar degaja și o parte din spațiul de expunere. În plus, unele lucrări ar putea fi scoase temporar și prezentate prin rotație, permițându-se astfel ca exponatele să fie privite firesc, din toate părțile, de către public; actualmente prea multe lucrări sînt adosate pereților.

** Interviu dat în „Rampa”, dia 2 decembrie 1926.